

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 9. julija 2020*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Področje uporabe – Člen 1(2) – Pojem ‚obvezni zakoni ali predpisi‘ – Dispozitivne določbe – Kreditna pogodba, izražena v tuji valuti – Pogoj v zvezi s tečajnim tveganjem“

V zadevi C-81/19,

zaradi predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju, Romunija) z odločbo z dne 27. decembra 2018, ki je na Sodišče prispela 1. februarja 2019, v postopku

NG,

OH

proti

SC Banca Transilvania SA,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica Sodišča v funkciji sodnice prvega senata, L. Bay Larsen, sodnik, C. Toader, sodnica, in N. Jääskinen (poročevalec), sodnik,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodna tajnica: R. Șereș, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 6. februarja 2020,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za NG in OH V. Lupu in G. Perju, avocați,
- za SC Banca Transilvania SA S. Tîrnoveanu, L. Retegan in A. Iorgulescu, avocați,
- za romunsko vlado sprva E. Gane, L. Lițu, O.-C. Ichim in C.-R. Canțâr, agenti, nato E. Gane, L. Lițu in O.-C. Ichim, agentke,
- za nemško vlado J. Möller, M. Hellmann in E. Lankenau, agenti,

* Jezik postopka: romunščina.

– za Evropsko komisijo C. Gheorghiu in N. Ruiz García, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 19. marca 2020

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, in popravek v UL 2019, L 214, str. 25).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med osebama NG in OH ter družbo SC Banca Transilvania SA (v nadaljevanju: Banca Transilvania) glede domnevne nepoštenosti pogoja v posojilni pogodbi o refinanciranju, sklenjeni med temi strankami in izraženi v tuji valuti.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V trinajsti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:

„ker se predpostavlja, da zakoni ali predpisi držav članic, ki neposredno ali posredno določajo pogoje v potrošniških pogodbah, ne vsebujejo nepoštenih pogojev; ker se zato ne zdi potrebno, da bi za pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in načelih ali določbah mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, veljale določbe te direktive; ker izraz ‚obvezni zakoni ali predpisi‘ v členu 1(2) zajema tudi pravila, ki v skladu z zakonom veljajo med pogodbenima strankama, če ni bilo dogovorjeno drugače“.

- 4 Člen 1(2) te direktive določa:

„Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, zlasti na področju prometa.“

- 5 Člen 3 navedene direktive določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

2. Pogodbeni pogoj [se] šteje za pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

[...]“

Romunsko pravo

- 6 Člen 1578 Cod Civil (civilni zakonik) v različici, ki je veljala v času dejstev v sporu o glavni stvari (v nadaljevanju: civilni zakonik), je določal:

„Kreditna obveznost je vedno omejena na isti številčni znesek, naveden v pogodbi.

Če se vrednost valute zviša ali zniža pred plačilnim rokom, mora dolжник vrniti izposojeni znesek, in sicer samo ta znesek, po valuti, veljavni ob plačilu.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 7 Osebi NG in OH sta 31. marca 2006 z družbo SC Volksbank România SA, ki je nato postala Banca Transilvania, sklenili potrošniško kreditno pogodbo, s katero jima je ta družba posodila znesek v višini 90.000 romunskih levov (RON) (približno 18.930 EUR) (v nadaljevanju: prvotna pogodba).
- 8 Iste stranke so 15. oktobra 2008 sklenile kreditno pogodbo, izraženo v švicarskih frankih (CHF), za refinanciranje prvotne pogodbe (v nadaljevanju: pogodba o refinanciranju). Zadnjenavedena pogodba se je nanašala na znesek 65.000 CHF (približno 42.139 EUR), kar je približno 159.126 RON po menjalnem tečaju, ki je med tema valutama veljal na dan podpisa navedene pogodbe.
- 9 Na podlagi poslovnika družbe Banca Transilvania je bila najvišja dovoljena stopnja zadolženosti 55 % finančne zmogljivosti kreditojemalcev. Za osebi NG in OH je bil ta prag izračunan ob upoštevanju menjalnega tečaja švicarskega franka glede na romunski lev (v nadaljevanju: menjalni tečaj CHF/RON), kakršen je veljal pred podpisom pogodbe o refinanciranju, in ta prag je na dan sklenitve posojila predstavljal 35,04 % njunih dohodkov.
- 10 Oddelek 4, točka 1, splošnih pogojev pogodbe o refinanciranju je določal, da je treba vsako plačilo, izvedeno na podlagi te pogodbe, opraviti v valuti, v kateri je bilo posojilo izraženo. Podrobneje je bilo tudi določeno, da lahko posojilojemalec pod nekaterimi pogoji od banke zahteva, da se posojilo izrazi v novi valuti, ne da bi ta morala taki zahtevi ugoditi. Določeno je bilo še, da je banka pooblaščen, da v imenu in za račun kreditojemalca opravi menjavo, da bi poravnala zapadle obveznosti plačila, pri čemer uporabi svoj menjalni tečaj.
- 11 Nihanja menjalnega tečaja CHF/RON med oktobrom 2008 in aprilom 2017 so povzročila, da se je znesek, ki sta si ga izposodili osebi NG in OH, povečal za 117.760 RON (približno 24.772 EUR).
- 12 Osebi NG in OH sta 23. marca 2017 pri Tribunalul Specializat Cluj (specializirano sodišče v Cluju, Romunija) vložili tožbo, s katero sta med drugim predlagali, naj se ugotovi nepoštenost oddelka 4, točka 1, splošnih pogojev pogodbe o refinanciranju. Osebi NG in OH sta trdili tudi, da družba Banca Transilvania ni izpolnila obveznosti obveščanja, ker ju pri dogovarjanju in sklenitvi te pogodbe ni obvestila o tveganju, ki ga pomeni pretvorba prvotne pogodbe v tujo valuto. Natančneje, ker sta posojilojemalki imeli le dohodke, prejete v romunskih levih, bi ju morala banka Banca Transilvania opozoriti na učinke devalvacije te valute v primerjavi s tujo valuto, v kateri je bilo treba posojilo vrniti. Poleg tega naj bi pogoj o vračilu v tuji valuti ustvarjal neravnovesje v škodo posojilojemalk, saj sta le oni nosili tečajno tveganje. Zato sta osebi NG in OH pri Tribunalul Specializat Cluj (specializirano sodišče v Cluju) predlagali blokiranje menjalnega tečaja CHF/RON, kot je veljal ob sklenitvi pogodbe o refinanciranju, in vračilo zneskov, plačanih na podlagi manj ugodnega menjalnega tečaja.
- 13 To sodišče je tožbama oseb NG in OH delno ugodilo. Zavrnilo pa je predlog za stabilizacijo menjalnega tečaja CHF/RON, ki je veljal na dan podpisa pogodbe o refinanciranju. Navedeno sodišče je namreč na eni strani menilo, da pogoj iz oddelka 4, točka 1, splošnih pogojev pogodbe o refinanciranju sicer res odraža načelo „monetarne nominalizma“, kot je določeno v členu 1578

civilnega zakonika, vendar spada na področje uporabe Direktive 93/13, ker taka določba ni obvezna, temveč dispozitivna. Navedeno sodišče je zato menilo, da je mogoče preučiti, ali je ta pogoj nepošten. Po tej preučitvi je na drugi strani ugotovilo, da je bil navedeni pogoj oblikovan jasno in razumljivo ter da je družba Banca Transilvania izpolnila svojo obveznost obveščanja, saj velikih sprememb menjalnega tečaja CHF/RON ni mogla predvideti.

- 14 Osebi NG in OH na eni strani ter družba Banca Transilvania na drugi so zoper to sodbo vložile pritožbo pri predložitvenem sodišču, in sicer Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju, Romunija). Družba Banca Transilvania glede pritožbe oseb NG in OH trdi, da je oddelek 4, točka 1, splošnih pogojev pogodbe o refinanciranju, v skladu s katerim mora biti vsako plačilo, izvedeno na podlagi navedene pogodbe, opravljeno v valuti, v kateri je bilo izraženo posojilo, glavni predmet te pogodbe. Poleg tega naj bi to pogodbeno določilo odražalo zavezujočo zakonsko določbo v smislu člena 1(2) Direktive 93/13, katere nepoštenosti naj ne bi bilo mogoče preizkusiti.
- 15 Po mnenju predložitvenega sodišča je iz sodbe z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi (C-186/16, EU:C:2017:703), razvidno, da pogodbeni pogoj, kadar temelji na kogentni določbi nacionalnega prava, ki med pogodbenima strankama velja ne glede na njuno izbiro, ali na dispozitivni določbi, ki torej velja, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače, ne spada na področje uporabe Direktive 93/13.
- 16 Navedeno sodišče poudarja, da je člen 1578 civilnega zakonika dispozitiven, vendar da romunska sodišča rešitev iz sodbe z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi (C-186/16, EU:C:2017:703), uporabljajo različno.
- 17 Velika večina teh sodišč naj bi menila, da nepoštenosti pogodbenih pogojev, ki temeljijo na tej zakonski določbi, ni mogoče preizkusiti, ker naj bi šlo za dispozitivne določbe, ki veljajo, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače. Nekatera romunska sodišča pa naj bi menila, da je tak pogoj potrošniku naložil prodajalec ali ponudnik. Ker potrošnik tega pogoja ne more zavrnil z vključitvijo drugačnega pogoja v pogodbo, naj nadzora njegove morebitne nepoštenosti ne bi bilo mogoče izključiti.
- 18 Predložitveno sodišče trdi, da večinsko mnenje nacionalnih sodišč zmanjšuje razlikovanje – do te mere, da ga odpravi – med kogentnimi in dispozitivnimi zakonskimi določbami, kar povzroči, da za presojo njihove morebitne nepoštenosti velja enaka pravna ureditev.
- 19 Taka razlaga naj bi izhajala iz terminološke razlike med različico besedila člena 1(2) Direktive 93/13 v romunščini in različico istega člena v francoščini. V zvezi s tem predložitveno sodišče pojasnjuje, da je v zadnjenavedeni različici uporabljen izraz „obvezen“, različica v romunščini pa se sklicuje na „zavezujoče zakone ali predpise“. Navedeno sodišče poudarja, da v nasprotju s pojmom „obvezen“, ki po njegovem mnenju izključuje dispozitivne določbe, izraz „zavezujoč“ take določbe zajema. Namreč, čeprav so obvezne določbe zavezujoče, pa dispozitivne določbe prav tako postanejo zavezujoče po tem, ko se pogodbene stranke odločijo, da od njih ne bodo odstopile.
- 20 Predložitveno sodišče se poleg tega sprašuje, kolikšen je obseg obveznosti obveščanja, ki jo ima banka glede prihodnjih nihanj menjalnega tečaja valute, in katere ukrepe bi morala sprejeti za zagotovitev učinkovitosti pravic, ki jih potrošniku priznava Direktiva 93/13, če ne obstaja dispozitivna določba za nadomestitev pogodbenega pogoja, katerega nepoštenost je bila ugotovljena.

- 21 V teh okoliščinah je Curtea de Apel Cluj (pritožbeno sodišče v Cluju) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba člen 1(2) Direktive [93/13] razlagati tako, da ne nasprotuje presoji nepoštenosti pogodbenega pogoja, ki povzema dispozitivno določbo, od katerega bi lahko stranki odstopili, vendar v konkretnem primeru nista odstopili, ker ta pogoj ni bil predmet pogajanj, kot v obravnavani zadevi velja za pogoj, ki določa vračilo kredita v isti tuji valuti, v kateri je bil kredit odobren?
 2. Ali je v primeru, v katerem potrošniku pri odobritvi kredita v tuji valuti niso bili predloženi izračuni/napovedi možnih ekonomskih učinkov morebitnega nihanja menjalnega tečaja na njegovo skupno obveznost plačila po pogodbi, mogoče utemeljeno trditi, da je tak pogoj, na podlagi katerega valutno tveganje (na podlagi načela nominalizma) v celoti prevzame potrošnik, jasen in razumljiv in da je prodajalec ali ponudnik/banka v dobri veri izpolnila obveznost obveščanja pogodbene stranke, glede na to, da je bila najvišja stopnja zadolžitve potrošnikov, ki jo je določila romunska nacionalna banka, izračunana na podlagi menjalnega tečaja na datum odobritve kredita?
 3. Ali Direktiva 93/13 in sodna praksa v zvezi z njo ter načelo učinkovitosti nasprotujejo temu, da po ugotovitvi nepoštenosti pogoja o prevzemu tečajnega tveganja pogodba še naprej velja v nespremenjeni obliki? Kaj bi bilo mogoče spremeniti, da se nedovoljeni pogoj ne bi uporabljal in bi se spoštovalo načelo učinkovitosti?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 22 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 1(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, temveč temelji na pravilu, ki se v skladu z nacionalnim pravom uporablja med pogodbenima strankama, če v zvezi s tem ni bilo dogovorjeno drugače, spada na področje uporabe te direktive.
- 23 Spomniti je treba, da člen 1(2) Direktive 93/13, ki se nanaša na pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih, vzpostavlja izključitev s področja uporabe te direktive (sodba z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Factoring, C-51/17, EU:C:2018:750, točka 52).
- 24 Ta izključitev se razlaga ozko in za njeno uporabo morata biti izpolnjena dva pogoja, in sicer, prvič, pogodbeni pogoj mora temeljiti na določbi iz zakona ali drugega predpisa in, drugič, ta določba mora biti obvezna (glej v tem smislu sodbo z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točki 30 in 31 ter navedena sodna praksa).
- 25 Kot je razvidno iz trinajste uvodne izjave Direktive 93/13, izraz „obvezni zakoni ali predpisi“ iz člena 1(2) te direktive zajema tudi pravila, ki v skladu z nacionalnim pravom veljajo med pogodbenima strankama, kadar ni bilo dogovorjeno drugače (glej v tem smislu sodbi z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 26, in z dne 3. aprila 2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, točka 29).
- 26 Sodišče je večkrat razsodilo, da je navedena izključitev iz uporabe ureditve iz Direktive 93/13 upravičena z dejstvom, da je načeloma legitimno domnevati, da je nacionalni zakonodajalec vzpostavil ravnotežje med vsemi pravicami in obveznostmi strank določenih pogodb (glej sodbi z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 28, in z dne 20. septembra 2018, OTP Bank in OTP Factoring, C-51/17, EU:C:2018:750, točka 53).

- 27 Zato okoliščina, da je nacionalni zakonodajalec vzpostavil ravnovesje med vsemi pravicami in obveznostmi strank določenih pogodb, ni pogoj za uporabo izključitve iz člena 1(2) Direktive 93/13, ampak utemeljitev take izključitve.
- 28 Iz tega izhaja, da je Sodišče za ugotovitev, ali so pogoji za izključitev iz člena 1(2) Direktive 93/13 izpolnjeni, presodilo, da mora nacionalno sodišče preveriti, ali zadevni pogodbeni pogoj temelji na kogentnih določbah nacionalnega prava, ki med pogodbenima strankama veljajo ne glede na njuno izbiro, ali na dispozitivnih določbah, ki torej veljajo, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače (glej v tem smislu sodbe z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 26; z dne 10. septembra 2014, Kušionová C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 79; z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točki 29 in 30, ter z dne 3. marca 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, točka 32).
- 29 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da pogoj iz oddelka 4, točka 1, splošnih pogojev pogodbe o refinanciranju, katerega nepoštenost zatrjujeta tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, določa, da se „[v]sako plačilo, izvedeno na podlagi pogodbe, opravi v valuti, v kateri je bilo izraženo posojilo [...]“.
- 30 Predložitveno sodišče je poleg tega poudarilo, da tak pogoj odraža tako imenovano načelo „monetarnega nominalizma“, kot je določeno v členu 1578 civilnega zakonika. V skladu s tem členom „mora dolжник vrniti izposojeni znesek, in sicer samo ta znesek, po valuti, veljavni ob plačilu“. Navedeno sodišče je poleg tega člen 1578 civilnega zakonika opredelilo kot dispozitivno zakonsko določbo, torej kot tako, ki se uporablja za posojilne pogodbe, kadar stranki nista sklenili drugačnega dogovora.
- 31 Ker po mnenju predložitvenega sodišča pogoj iz splošnih pogojev, katerega nepoštenost zatrjujeta tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, temelji na dispozitivni določbi nacionalnega prava, se za ta pogoj uporablja izključitev iz člena 1(2) Direktive 93/13.
- 32 Vendar predložitveno sodišče poudarja, da je v romunski jezikovni različici v besedilu člena 1(2) Direktive 93/13 uporabljen izraz „normă obligatorie“ (zavezujoča določba), medtem ko je v francoski jezikovni različici uporabljen izraz „disposition impérative“ (obvezna določba). V nasprotju s pojmom „obvezen“, ki naj bi izključeval dispozitivne določbe, naj bi izraz „zavezujoč“ take določbe vključeval. Zato naj bi bilo treba ugotoviti, katera jezikovna različica je pravilna, pri čemer bi se bilo treba opreti na namen in cilje te direktive.
- 33 Glede tega je treba spomniti, da se v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča formulacija določbe prava Unije, ki se uporablja v eni od jezikovnih različic, ne more uporabljati kot edina podlaga za razlago te določbe oziroma glede tega ne more imeti prednosti pred drugimi jezikovnimi različicami. Določbe prava Unije je treba namreč razlagati in uporabljati enotno, ob upoštevanju različic v vseh jezikih Unije. Če se med jezikovnimi različicami pravnega besedila Unije pojavijo razlike, je zadevno določbo treba razlagati glede na splošno sistematiko in namen ureditve, katere del je (sodbi z dne 15. novembra 2012, Kurcums Metal, C-558/11, EU:C:2012:721, točka 48, in z dne 15. oktobra 2015, Grupo Itevelesa in drugi, C-168/14, EU:C:2015:685, točka 42).
- 34 Kot je bilo navedeno v točki 25 te sodbe, izraz „obvezni zakoni ali predpisi“ v smislu člena 1(2) Direktive 93/13 ob upoštevanju trinajste uvodne izjave te direktive zajema tudi dispozitivna pravila, torej tista, ki se v skladu z zakonom uporabljajo med pogodbenima strankama, kadar ni bilo dogovorjeno drugače. S tega vidika pa ta določba ne razlikuje med določbami, ki se uporabljajo neodvisno od izbire pogodbenih strank, na eni strani in dispozitivnimi določbami na drugi.
- 35 V zvezi s tem, prvič, okoliščina, da je od dispozitivne določbe nacionalnega prava mogoče odstopati, ni upoštevna za preučitev, ali je pogodbeni pogoj, ki temelji na taki določbi, na podlagi člena 1(2) Direktive 93/13 izključen s področja uporabe te direktive.

- 36 Drugič, to, da se stranki nista posamično dogovorili o pogodbenem pogoju, ki temelji na eni od določb iz člena 1(2) Direktive 93/13, ne vpliva na njegovo izključitev s področja uporabe te direktive. V skladu s členom 3(1) Direktive 93/13 je namreč neobstoj posamičnega dogovora pogoj, ki se nanaša na uvedbo nadzora nepoštenosti pogoja, do katerega ne pride, kadar pogodbeni pogoj ne spada na področje uporabe te direktive.
- 37 Glede na zgornje ugotovitve je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, temveč temelji na pravilu, ki se v skladu z nacionalnim pravom med pogodbenima strankama uporablja, če v zvezi s tem ni bilo dogovorjeno drugače, ne spada na področje uporabe te direktive.

Drugo in tretje vprašanje

- 38 Ker predložitveno sodišče meni, da pogodbeni pogoj iz postopka v glavni stvari temelji na nacionalni določbi, opredeljeni kot dispozitivni, iz zgornjih ugotovitev izhaja, da ta pogoj v skladu s členom 1(2) Direktive 93/13 ne spada na področje uporabe te direktive. Zato na drugo in tretje vprašanje ni treba odgovoriti.

Stroški

- 39 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 1(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, temveč temelji na pravilu, ki se v skladu z nacionalnim pravom med pogodbenima strankama uporablja, če v zvezi s tem ni bilo dogovorjeno drugače, ne spada na področje uporabe te direktive.

Podpisi